

Айзък АЗИМОВ

Лени

„Ю Ес Роботи и Меканикъл Мен инк.“ имаха проблем. Проблемът бяха хората.

Питър Боджърт, главен математик, се беше отправил към съвещателната зала, когато срещна случайно Алфред Ленинг, директор по проучванията. Ленинг беше сключил чисто белите си вежди и наблюдаваше от перилата компютърната зала, ширнала се под него.

В залата под балкона няколко човека от двата пола на различни възрасти оглеждаха с любопитство, докато водачът произнасяше напевно готова реч за автоматичното изчисляване.

– Този компютър, който виждате пред вас – каза той, – е най-големият от този вид в света. Той съдържа пет милиона и триста хиляди криотрона и е в състояние да се справи едновременно с над сто хиляди променливи величини. С негова помощ „Ю Ес Роботи“ е в състояние да създаде с голяма прецизност позитронните мозъци на новите модели.

Изискванията са записани върху лента, която се перфорира от манипулациите, извършвани с тази клавиатура – нещо като много сложна пишеща или лнотипна машина, освен това, не работи с букви, а с понятия. Изискванията са раздробени на символични логични еквиваленти, които от своя страна се превръщат в перфорирани модели.

Компютърът може за по-малко от половин час да представи на нашите учени модел на мозък, който ще показва всички необходими позитронни насоки за създаването на робот...

Алфред Ленинг най-накрая погледна нагоре и забеляза другия.

– О, Питър – каза той.

Боджърт вдигна и двете си ръце, за да приглади своята и без това идеално гладка и лъскава черна коса.

– Ти като че ли не харесваш много това, Алфред – каза той.

Ленинг изсумтя. Идеята за организиране на публични разходки в „Ю Ес Роботи“ имаше съвсем скромни цели и трябваше да изпълнява двойна функция. От една страна, според теорията, това позволяваше на хората да видят роботите отблизо и да се преборят със своя почти инстинктивен страх от механичните обекти чрез опознаването им. А от друга страна, това трябваше да събуди интерес поне в един случаен човек, който да приеме изследванията в роботиката като работа, която да погълне целия му живот.

– Знаеш, че е така – отговори той най-накрая. – Един ден в седмицата работата се прекратява. Имайки предвид загубените часове, възвръщаемостта е незадоволителна.

– Значи все още няма увеличаване на молбите за работа?

– А, има леко увеличаване, но само в категориите, където нуждата не е много голяма. Ние се нуждаем от изследователи. Знаеш това. Проблемът е, че роботите са забранени на Земята и това прави работата като специалист по роботика не особено привлекателна.

– Проклетият комплекс на Франкенщайн – каза Боджърт, съзнателно имитирайки една от любимите фрази на Ленинг.

Ленинг пропусна леката закачка.

– Трябваше да съм свикнал с това, но, изглежда, никога няма да успея – каза той. – Мислиш си, че досега всяко човешко същество на Земята би трябвало да знае, че трите закона осигуряват идеална защита, че роботите просто не са опасни. Взemi за пример тези хора – той посочи надолу. – Погледни ги. Повечето от тях преминават през залата с роботите заради тръпката от страх, като да се возиш на влакче на ужасите. И когато влязат в стаята с Ем И Ес модела – но дяволите, Питър, Ем И Ес модел, който няма да направи нищо друго освен да пристъпи две крачки напред, да каже: „Радвам се да се запознаем, господине!“, да се здрависа и след това да се върне две крачки назад – а те се отдръпват и майките сграбчват децата си. Как да очакваш някаква умствена дейност от такива идиоти?

Боджърт нямаше отговор. Заедно те отново погледнаха надолу към групата екскурзианти, които сега преминаваха от компютърната зала в сектора за позитронни мозъци. След това си тръгнаха. Те не бяха видели, както се оказа цо-късно, Мортимър У. Джейкъбсън, на шестнадесет години, който, за да бъдем честни, не искаше да причини никакви неприятности.

Всъщност, не може дори да се каже, че вината е на Мортимър. Този ден в седмицата, в който се провеждаше разходката, беше известен на всички работници. Цялата апаратура по нейното трасе трябваше да бъде внимателно изключена или заключена, тъй като беше неоправдано да се очаква, че човешките същества ще устоят на изкушението да натиснат някоя дръжка, клавиш или бутон. Като допълнение на тези предпазни мерки, водачът трябваше много внимателно да наблюдава за такива, които евентуално не биха устояли на изкушението.

Но по това време водачът беше преминал в другата стая, а Мортимър беше в края на колоната. Той прекара ръка върху клавиатурата, чрез която се вкареха инструкции в компютъра. Той нямаше как да предположи, че плановите за нов проект на робот са били вкарани в него в този момент, или, като добро дете, да избегне клавиатурата. Той нямаше как да знае, че един техник не е деактивирал клавиатурата, нещо, което

беше почти престъпна небрежност.

Така че Мортимър натисна клавишите без определена цел и започна да щрака по тях, като че свиреше на музикален инструмент.

Той не забеляза, че част от перфорирана лента излезе от апарата в другата част на стаята – безшумно и директно.

Нито пък техникът, когато се върна, откри някакви следи от намеса. Той се почувства леко притеснен от това, че клавиатурата беше включена, но и не помисли да провери нещата. След няколко минути изчезна дори лекото притеснение и той продължи да вкарва данни в компютъра.

А колкото до Мортимър нито тогава, нито по-късно разбра какво е направил.

Новият Ел Ен И модел беше проектиран, за да добива бор в астероидния колан. Стойността на боровите хидриди нарастваше ежегодно, тъй като те бяха запалителните вещества на протоните микрореактори, които играеха основна роля в произвеждането на енергия за космически кораби, а оскъдните запаси на Земята вече бяха на привършване.

От физична гледна точка това означаваше, че Ел Ен И роботите ще трябва да бъдат оборудвани с очи, чувствителни към очертанията, изпъкнали в спектроскопските анализи на борови руди, и с този тип крайници, които са най-удобни за обработването на рудата до завършен продукт. Но както винаги съдържанието на мозъка беше най-големият проблем.

Първият Ел Ен И позитронен мозък беше вече завършен. Той беше прототип и щеше да се присъедини към останалите прототипи в колекцията на „Ю Ес Роботи“. Когато бъде извършен и последният тест, ще бъдат произведени други, които ще се дават под наем (практиката беше никога да не се продават) на рудодобивни компании.

Прототип Ел Ен И вече беше завършен. Висок, изправен, излъскан, на пръв поглед приличаше на всеки от множеството модели на роботи с общи функции.

Отговорният техник, ръководейки се от указанията за тестване в наръчник по роботика, попита:

– Как си?

Според указанията отговорът трябва да бъде: „Аз съм добре и съм готов да започна с функциите си. Вярвам, че и вие сте добре“, или някаква такава подобна банална формулировка.

Тази първа размяна на въпрос и отговор нямате друга цел, освен да

покаже, че роботът може да чува и разбира обикновен въпрос и да даде обичайния отговор съгласно това, което би се очаквало от един робот. Като се започне оттук, би могло да се премине и към по-сложни неща, чрез които да се проверят различните закони и тяхното взаимодействие със специализираните познания на всеки отделен модел.

Така че техникът попита:

– Как си?

Той беше внезапно разтърсен от характера на гласа на прототипа Ел Ен И. Не приличаше на нито един глас на робот, който някога е чувал (а той беше чувал много). Думите звучаха като заглушена мелодия от пиано.

Толкова изненадващо беше това, че измина известно време, преди техникът да чуе думите, които бяха образувани от тези великолепни тонове. А те бяха:

– Да, да, да, гуу.

Роботът все още беше висок, прав, но дясната му ръка се придвижи нагоре и един от пръстите се пхна в устата му.

Техникът го погледна с ужас и побягна. Той заключи вратата след себе си и от другата стая се обади спешно на доктор Сюзън Калвин.

Доктор Сюзън Калвин беше единственият робопсихолог на „Ю Ес Роботи“ (а всъщност и на човечеството). Не ѝ беше нужно да се задълбочава в тестването на прототип Ел Ен И, преди заповеднически да поиска копие от компютърните планове на функциите на позитронния мозък и инструкциите, които ги ръководеха. След кратко изучаване тя изпрати за Боджърт. Нейната метално сива коса беше строго отметната назад. Студеното ѝ лице с резки вертикални черти, белязани от хоризонталния разрез на бледите, тънки устни, се обърна рязко към него.

– Какво е това, Питър?

Боджърт проучи онази част, която тя му посочи с нарастващо изумление и каза:

– За бога, Сюзън, това няма никакъв смисъл.

– Със сигурност няма. Как е попаднало в инструкциите?

Отговорният техник, който беше извикан, искрено се кълнеше, че това не е направено от него, и че той не може да го обясни. Компютърът не успя да открие никакви повреди.

– Позитронният мозък – каза Сюзън Калвин замислено, – не може да се спаси. Толкова много от висшите функции са били унищожени от

тези безсмислени указания, че в резултат роботът се е превърнал в нещо като бебе.

Боджърт изглеждаше изненадан и Сюзън Калвин веднага придоби смразяващо изражение, както правеше винаги, при най-малкото показано или намекнато съмнение в нейната дума.

– Полагаме всички усилия, за да създадем робот, чието съзнание да прилича колкото е възможно повече на човешкото – каза тя. – Елиминирай това, което наричаме функции на възрастен и това, което естествено остава, е бебето в човека, като тук става въпрос за съзнанието. Защо изглеждаш толкова изненадан, Питър?

Прототипът Ел Ен И, който по нищо не показваше, че разбира нещата, които стават около него, изведнъж седна и започна едноминутно изследване на краката си.

Боджърт го наблюдаваше.

– Срамота е, че трябва да разглобим това нещо. Такъв красавец е.

– Да го разглобите? – попита робопсихоложката.

– Разбира се, Сюзън. Каква е ползата от това нещо? За бога, ако има нещо, което е напълно и безкрайно безполезно, това е робот, който не може да върши никаква работа. Не мислиш, че има някаква работа, която това нещо може да върши, нали?

– Не, разбира се, че не.

– Е, тогава?

– Искам да направя още тестове – каза упорито Сюзън Калвин.

Боджърт я погледна нетърпеливо за момент, след това сви рамене. Ако в „Ю Ес Роботи“ имаше един човек, с който да е безсмислено да се спори, то това беше със сигурност Сюзън Калвин. Роботите бяха единственото нещо, което обичаше и дългото общуване с тях, както му се струват на Боджърт, я беше лишило от всякаква човечност. Тя можеше да бъде разубедена от взето решение толкова, колкото можеш да убедиш работещ реактор да спре да работи.

– Каква е ползата? – въздъхна той. А след това каза по-силно и колебливо: – Ще ни осведомиш ли, когато приключиш с тестовете?

– Да – отговори тя. – Ела, Лени.

(Ел Ен И, помисли си Боджърт. Оттук идва Лени. Неминуемо.)

Сюзън Калвин протегна ръка, но роботът само я гледаше. Робопсихоложката се протегна внимателно към ръката на робота и я хвана. Лени се изправи леко на крака (механичната му координация поне работеше добре). Те излязоха заедно, робота надвишаваше жената с половин метър. Множество очи ги проследиха любопитно по дългите коридори.

Една стена от лабораторията на Сюзън Калвин, точно срещу кабинета ѝ, беше покрита със силно увеличено копие на схема на позитронните връзки. Сюзън Калвин я беше изучавала задълбочено около половин месец.

Тя сега внимателно я проучваше, проследявайки дебелиите връзки при техните криволичения. Лени седеше зад нея на пода, събирайки и раздалечавайки краката си и си тананикаше безсмислени думички с толкова хубав глас, че някой би могъл да слуша с удоволствие тези безсмислици.

Сюзън Калвин се обърна към робота:

– Лени... Лени...

Тя повтаряше това упорито, докато той най-накрая погледна нагоре и издаде въпросителен звук. Робопсихоложката позволи изражение на удоволствие да премине за кратко по лицето ѝ.

Вниманието на робота беше привлечено за много по-кратък интервал.

– Вдигни си ръката. Лени – каза тя. – Ръката – горе. Ръката – горе.

Тя вдигаше собствената си ръка, когато казваше това, отново и отново.

Лени следваше движенията ѝ с очи. Нагоре, надолу, нагоре, надолу. След това направи неумел жест със собствената си ръка и каза напевно:

– Е... Ъ.

– Много добре, Лени – похвали го сериозно Сюзън Калвин. – Опитай отново. Ръката – горе.

Много внимателно тя протегна собствената си ръка, взе тази на робота, повдигна я и я свали.

– Ръката – горе. Ръката – горе.

Глас от кабинета ѝ се обади и я прекъсна.

– Сюзън?

Калвин спря и стисна устни.

– Какво има, Алфред?

Директорът по проучванията влезе и погледна схемата на стената и робота.

– Още ли се занимаваш с това?

– Да, още си върша работата.

– Е, нали знаеш, Сюзън...

Той извади една пура, наблюдавайки я съсредоточено и направи

движение като че ли ще отхапе края. Докато правеше това, очите му срещнаха суровия, неодобрителен поглед на жената. Той прибра пурата и започна отначало.

– Е, нали знаеш, Сюзън, Ел Ен И моделът вече е в производство.

– Да, чух за това. Да не би да искаш от мен нещо в тази връзка?

– Не. Все пак самият факт, че е в производство и върви добре, означава, че работата с този повреден екземпляр е безполезна. Не трябва ли да бъде изхвърлен на боклука?

– Накратко, Алфред, не си доволен от това, че губя толкова ценното си време. Не се притеснявай. Аз не си губя времето. Аз работя с този робот.

– Но работата няма никакъв смисъл.

– Аз ще преценя това, Алфред. – Гласът ѝ беше застрашително тих и Ленинг реши, че е по-разумно да промени подхода.

– Ще ми кажеш ли какъв смисъл има? Какво правиш с него точно сега например?

– Опитвам се да го накарам да вдигне ръката си, когато му кажа. Опитвам се да го накарам да повтаря звука от думите.

Съвсем, на място Лени каза „Е... ъ...“ и повдигна ръката си колебливо.

Ленинг поклати глава.

– Този глас е невероятен. Как се е получил?

– Не съм съвсем наясно – каза Сюзън Калвин. – Неговият микрофон е нормален. Може да говори нормално, сигурна съм. Но въпреки това не говори така. Може би е резултат от повреда в позитронните връзки, която не съм открила все още.

– Но, за бога, открийте я. Говор като този може да бъде полезен.

– Значи все пак има някаква полза от моите проучвания върху Лени?

Ленинг сви засрамено рамене.

– Е, добре, но това е минимална полза.

– Тогава съжалявам, че не виждаш по-големите ползи – каза грубо Сюзън Калвин, – които са много по-важни, но това не е моя вина. Ще си тръгваш ли вече, Алфред, за да мога да продължа с работата си?

Ленинг, в края на краищата, изпуши пурата си в кабинета на Боджърт.

– Тази жена става все по-особена с всеки изминал ден – каза кисело

той.

Боджърт идеално го разбра. В „Ю Ес Роботи“ имаше само една „тази жена“.

– Тя все още ли се мотае с този псевдоробот – с този Лени?

– Опитва се да го накара да говори.

Боджърт сви рамене.

– Това ме подсеца за проблема на компанията. Имам предвид намирането на квалифицирани служители за изследванията. Ако имавме други робенсихолози, можехме да уволним Сюзън. Между другото, предполагам, че директорската среща, насрочена за утре, има за цел да се справи с проблема но подбирането?

Ленинг кимна с глава и погледна пурата си, като че ли тя нямаше добър вкус.

– Да, качество, а не количество. Увеличавахме заплатите, докато не се появи един постоянен поток от молби – на такива, които се интересуват главно от пари. Номерът е да привлечем тези, които се интересуват главно от роботика – още няколко като Сюзън Калвин.

– Не, по дяволите, не като нея.

– Е, не съвсем като нея. Но трябва да признаеш, Питър, че тя мисли единствено за роботите. Нищо друго в живота не я интересува.

– Знам. И точно това я прави толкова непоносима.

Ленинг поклати глава. Той вече не си спомняше колко пъти му се е искало да си направи услуга като застреля Сюзън Калвин. Но той също така вече не си спомняше колко точно бяха милионите долари, които тя беше спестила на компанията по един или друг начин. Тя наистина беше жена, от която крайно се нуждаеха и щеше да остане такава, докато умре – или докато не се справят с проблема по откриването на мъже и жени от нейния калибър, които се интересуват от изследвания в роботиката.

– Мисля, че ще приключим с туристическите обиколки – каза той.

Питър сви рамене.

– Както кажеш. Но междувременно, сериозно, какво ще правим със Сюзън? Тя съвсем лесно може да се занимава с Лени още неограничено време. Знаеш каква е, когато се добере до нещо, което смята за интересен проблем.

– Какво можем да направим? – попита Ленинг. – Ако станем прекалени настоятелни да се откаже, тя ще продължи от чистата женска склонност да противоречи. В крайна сметка нищо не можем да я накараме да направи.

Чернокосият математик се усмихна.

– Аз не бих употребил прилагателното „женски“ за нито една част от нея.

– Ох, добре – каза ядосано Леинг. – Поне на никого няма да навреди.

Но за това, ако не за всичко останало, той грешеше.

Сигналът за тревога беше нещо, което винаги създава напрежение във всяко голямо индустриално предприятие. В историята на „Ю Ес Роботи“ такива сигнали бяха звучали няколко пъти – за пожар, наводнение, размирици и бунтове.

Но едно нещо не се бе случвало през цялото това време. Никога не бе звучал сигналът, означаващ „Робот извън контрол“. И никой не бе очаквал, че ще прозвучи. Той беше инсталиран по настояване на правителството. („Проклетият комплекс на Франкенщайн“, промърморва Ленинг в редките случаи, когато се сеща за това.)

Сега, най-накрая, пронизителната сирена свиреше и спираше на интервали от десет секунди и на практика нито един служител, от президента на борда на директорите до най-новия помощник на портиера, не позна значението на този странен сигнал първите няколко секунди. След това се появи голяма група от въоръжена охрана и лекари в посочената опасна зона и „Ю Ес Роботи“ беше парализирана.

Чарлз Рандоу, изчислителен техник, беше отведен в болничното ниво със счупена ръка. Други контузии нямаше. Никакви други физически наранявания.

– Но моралните вреди – крещеше Ленинг – не могат да се определят.

Сюзън Калвин стоеше пред него в убийствено спокойствие.

– Нищо няма да правите на Лени. Нищо. Разбираш ли?

– Ти разбираш ли, Сюзън? Това нещо е наранило човешко същество. Нарушило е първият закон. Не знаеш ли какъв е първият закон?

– Няма да правите нищо на Лени.

– За бога, Сюзън, аз ли трябва да ти обяснявам какъв е първият закон? Един робот не трябва да причинява вреда на човешко същество или чрез бездействие да причини вреда на човешко същество. Цялата ни репутация се крепи на факта, че първият закон е неизменно заложен във всички роботи от всички видове. Ако обществеността разбере, а тя ще разбере, че е имало изключение, дори едно изключение, можем да

бъдем принудени да прекратим дейността си. Единственият ни шанс да оцелеем, е веднага да съобщим, че споменатият робот е унищожен, да обясним обстоятелствата и да се надяваме, че обществеността може да бъде убедена, че това никога повече няма да се повтори.

– Бих искала да разбера какво точно се е случило – каза Сюзън Калвин. – Аз не присъствах по това време и бих искала да разбера какво точно е правел Рандоу в моите лаборатории без мое разрешение.

– Най-важното, което се е случило – каза Ленинг, – е очевидно. Твоят робот е нападнал Рандоу и проклетият глупак е натиснал копчето „Робот извън контрол“ и е вдигнал олелия. Но твоят робот го е нападнал и му е причинил вреда – счупил му е ръката. Истината за твоя Лени е толкова ясна – липсва му първият закон и трябва да бъде унищожен.

– На него не му липсва първият закон. Изучила съм мозъчните му връзки и знам, че не му липсва.

– Тогава как е могъл да удари човек? – Отчаянието го принуди да бъде саркастичен. – Попитай Лени. Със сигурност си го научила да говори досега.

Страните на Сюзън Калвин се покриха с болезнено розово.

– Предпочитам да разговарям с жертвата – каза тя. – И в мое отсъствие, Алфред, искам моите кабинети да са добре запечатани и Лени да е вътре. Не искам никой да се доближава. Ако му бъде причинена някаква вреда, докато мен ме няма, тази компания вече няма да ме види при каквито и да било условия.

– Ще се съгласиш ли той да бъде унищожен, ако е нарушил първия закон?

– Да – отговори Сюзън Калини, – защото знам, че не е.

Чарлз Рандоу лежеше в леглото, а ръката му беше повдигната и гипсирана. Големите му страдания все още се пораждаха от шока през тези няколко секунди, през които си е мислил, че роботът се е нахвърлил върху него с идеята за убийство в позитронния си мозък. Никое друго човешко същество не бе имало причина да се страхува от директно причинена от робот вреда, както той се бе страхувал от това. Неговото преживяване е било уникално.

Сега Сюзън Калвин и Алфред Ленинг стояха отстрани до леглото му. Питър Боджърт, който ги бе срещнал на пътя, беше с тях. Лекарите и сестрите бяха изведени.

– И така... Какво се случи? – понита Сюзън.

Рандоу беше изплашен.

– Нещото ме удари по ръката – измънка той. – Нахвърли се върху мен.

– Малко по-назад в историята. Какво правете в моята лаборатория без позволение?

Младият изчислителен техник преглътна и адамовата ябълка на тънката му шия забелязващо подскочи. Той беше скулест и ненормално блед.

– Всички знаем за вашия робот – каза той. – Говори се, че се опитвате да го научите да говори като музикален инструмент. Правеха се залози дали говори, или не. Някои казваха, че... ъ... вие можете да научите и стълб да говори.

– Предполагам – каза смразяващо Сюзън, – че това е било казано като комплимент. Какво общо има това с теб?

– Аз трябваше да вляза вътре и да разбера как са нещата – нали разбирате, да видя дали може да говори. Задигнахме един ключ от лабораторията, а аз изчаках, докато вие си отидете, и влязох. Теглихме жребий кой да направи това. Аз изгубих.

– След това?

– Опитах се да го накарам да говори и той ме удари.

– Какво искаш да кажеш, че си се опитал да го накараш да говори? Как се опита?

– Аз... Аз му зададох въпрос, но той не казваше нищо и аз трябваше да го стресна, така че... му изкрещях и...

– И?

Настъпи дълга пауза. Под твърдия поглед на Сюзън Калвин най-накрая Рандоу проговори.

– Трябваше да го стресна.

– Как се опита да го уплашиш?

– Престорих се, че ще го ударя. А той отблъсна ръката ми. Не, той удари ръката ми.

– Много добре. Това беше всичко. – Сюзън се усмихна, а на Ленинг и Боджърт каза: – Елате, господа.

На изхода тя се обърна към Рандоу.

– Мога да реша залозите, които се правят, ако все още ви интересува. Лени може да произнася няколко думи доста добре.

Не си казаха нищо, докато не влязоха в кабинета на Сюзън Калвин.

Стените му бяха покрити с нейните книги, някои от които беше написала самата тя. Той си оставаше патината на собствената ѝ студена, внимателно подредена личност. В кабинета ѝ имаше само един стол и тя седна на него. Ленинг и Боджърт останаха прави.

– Лени само се е защитавал – каза тя. – Това е третият закон: Роботът трябва да защитава собственото си съществуване.

– Освен – отвърна енергично Ленинг, – когато това не е в разрез с първия или втория закон. Довършете израза! Лени не е имал право да се защитава по никакъв начин, ако това би причинило вреда, дори минимална, на човешко същество.

– И той не би го направил – отвърна му Калвин. – Съзнателно. Лени има неразвит мозък. Нямамо е как да знае за своята сила или за слабостта на хората. Като е отблъснал ръката на заплашващото го човешко същество, той не е могъл да знае, че костта ще се счупи. Казано по-ясно, никаква морална вина не може да бъде приписана на индивид, който не е способен да различи добро от зло.

Боджърт я прекъсна успокояващо.

– Виж, Сюзън, ние не го виним. Ние разбираме, че Лени е като бебе, казано с други думи, и не го виним. Но обществеността ще направи това. „Ю Ес Роботи“ ще бъде затворена.

– Точно обратното. Ако мозъците ви бяха поне като на бълха, Питър, щяхте да разберете, че това е възможността, която „Ю Ес Роботи“ чака. И това ще разреши проблемите ѝ.

Ленинг изви надолу белите си вежди.

– Какви проблеми, Сюзън? – меко попита той.

– Корпорацията не е ли загрижена да поддържа сегашното високо ниво – Господ да ни е на помощ – на изследователите?

– Съвсем правилно.

– Е, какво предлагате на бъдещите изследователи? Силни усещания? Нещо ново? Тръпката от разгадаването на непознатото? Не! Вие им предлагате заплати и уверение, че няма да имат никакви проблеми.

– Какво имаш предвид под никакви проблеми? – попита Боджърт.

– А има ли някакви проблеми? – отвърна му Сюзън Калвин. – Какви работи произвеждаме? Напълно развити работи, подходящи за своите задължения. Индустрията ни казва от какво има нужда. Компютър проектира мозъка. Машини сглобяват робота и ето го, завършен и готов. Питър, преди известно време ти ме попита каква е ползата от Лени. Каква е ползата, каза ти, от робот, който не е проектиран за никаква работа? Сега аз те питам – Каква е ползата от робот, проектиран само за една

работа? Започва и свършва на едно и също място. Моделът Ел Ен И копае бор. Ако потрябва берилий, той е безполезен. Ако човекът беше устроен по този начин, той щеше да е получовек. Един робот, устроен по този начин, е полуробот.

– Да не би да искаш робот, който да се използва за различни цели? – попита недоверчиво Ленинг.

– Защо не? – отговори рロボпсихоложката. – Защо не? Аз се занимавах с робот, чийто мозък е почти напълно разстроен. Аз го учих и ти, Алфред, ме попита каква е ползата от това. Може би много малка, що се отнася до Лени, тъй като той може да се развива до равнището на петгодишно дете. Но каква е ползата по принцип? Огромна, ако го сметнем като труд върху огромния пробием как да се научим да учим роботите. Аз научих как да заобикалям съседни връзки с цел да се образуват нови. По-дълго изучаване ще допринесе за по-добри, по-фини по-ефикасни начини да се прави това.

– Е?

– Да предположим, че започнете с позитронен мозък, който притежава добре очертани всички основни връзки, но нито една такава от вторичните. Да предположим, че вие започвате да изграждате вторичните. Можете да продавате главно работи за инструкции. Роботи, които могат да бъдат моделирани за една работа, а после за друга, ако е необходимо. Роботите могат да станат толкова приспособими, колкото са човешките същества. Роботите могат да се научат!

Те се бяха вторачили в нея.

– Все още не разбирате, нали? – попита тя нетърпеливо.

– Разбирам какво казваш – отговори Ленинг.

– Не разбирате ли, че с напълно ново поле за изследвания, с напълно нови техники, които трябва да се развият и с напълно непозната област, в която трябва да се проникне, младите ще чувстват ново желание да навлязат в света на роботиката? Опитайте и ще видите.

– Може ли да отбележа – каза спокойно Боджърт, – че това е опасно. Да започнем с невеж робот като Лени, би означавало, че човек никога не би могъл да разчита на първия закон – точно както стана в случая с Лени.

– Точно така. Разпространете този факт.

– Да го разпространим?

– Разбира се. Разгласете опасността. Обяснете, че ще откриете нов институт за изследвания на Луната, ако населението на Земята не желае конструирането на такива работи да става на Земята, но наблегнете за

опасността на вероятните кандидати на всяка цена.

– За бога, защо? – попита Ленинг.

– Защото вкусът на опасността ще ги привлече към примамката. Мислите ли, че ядрената технология не крие опасност? Примамката ви от абсолютна сигурност върши ли ви някаква работа? Тя помага ли ви да преодолеете комплекса на Франкенщайн, който всички толкова ненавиждате? Тогава опитайте нещо друго, нещо, което е дало резултат в други области.

Чу се звук, който идваше иззад вратата, която водеше към личните лаборатории на Калвин. Това беше напевния звук, който издаваше Лени.

Робопсихоложката веднага спря да говори и започна да се ослушва.

– Извинете ме – каза тя. – Мисля, че Лени ме вика.

– Може ли да те повика? – попита Ленинг.

– Вече ви казах, че съм успяла да го науча на няколко думички – тя пристъпи към вратата леко развълнувана. – Бихте ли ме изчакали...

Те я наблюдаваха, докато излизаше и за секунда останаха мълчаливи. Тогава Ленинг каза:

– Мислиш ли, че има нещо вярно в това, което казва, Питър?

– Съвсем възможно е, Алфред – отговори Боджърт. – Съвсем възможно е. Достатъчно ни е, за да повдигнем въпроса на директорската среща и да видим какво ще кажат. Все пак маслото вече е на огъня. Робот е наранил човешко същество и обществеността ще узнае за това. Както каза Съюзън, трябва да се опитаме да обърнем нещата в наша полза. Разбира се, съмнявам се в мотивите и за всичко това.

– Какво имаш предвид?

– Дори всичко, което каза да е самата истина, тя е заинтересувана само от това да си намери благовидни причини. Нейният мотив във всичко това е да задържи този робот. Ако я натиснем (и математикът се усмихна на неуместното буквално значение на фразата), тя би казала, че това е, за да продължи да изучава техниките на обучение на роботите, но аз мисля, че тя е открила друг начин за употреба на Лени. Доста уникален начин, който би приличал само на Съюзън от всички жени.

– Не разбирам накъде биеш.

– Чу ли какво викаше роботът? – попита Боджърт.

– Е, не съвсем... – започна Ленинг, когато вратата изведнъж се отвори и двамата моментално спряха да говорят.

Сюзън Калвин влезе отново, оглеждайки се наоколо колебливо.

– Някой от вас да е виждал... Сигурна съм, че го бях оставила тук

някъде... А, ето го.

Тя изтича до ъгъла на библиотеката и взе един предмет от сложно преплетени метални нишки под формата на гира и кух, с различни по форма метални парченца във всяка кухня, които бяха прекалено големи, за да паднат през образувалата се мрежа.

Когато го повдигна, металните парченца се раздвижиха и се заудряха едно в друго, издавайки приятен звук. На Ленинг му хрумна, че този предмет би могъл да представлява нов вид бебешка дрънкалка, пригодена за работи.

Когато Сюън Калвин отвори вратата, за да влезе отново в другата стая, се разнесе гласът на Лени от вътрешността. Този път Ленинг ясно чу как той каза думите, които Сюън Калвин го беше научила. С божествен глас той викаше:

– Мамо, ела. Ела, мамо.

И можеха да се чуят стъпките на Сюън, която бързаше през лабораторията към единственото бебе, което би могла някога да има или да обича.

КРАЙ

© 1958 Айзък Азимов

Isaac Asimov
Lenny, 1958

Източник: <http://sfbg.us>

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/1133>]